

**אדם ימני שיש לו גבס על יד ימינו ואינו משתמש בימינו האם יש
לו דין איטר אז לענין תפילין וארבעת המינים**

הנידון בזה מתחיל רק אם יש כאן רמה מסויימת של קביעות והסתגלות בשמאל
והסחת דעת משימוש בימין, ואעפ"כ יש שכתבו דגם בזה חשיב ימני עדיין כיון
שעתיד לחזור ולהתרפאות.

מקורות:

הנה מבואר בפוסקים [עי' בה"ל סי' כז ס"ו ד"ה ואיטר בשם המג"א שם סק"ט בשם

הד"מ בשם המרדכי ודה"ח וכן במנח"י ח"י סי' א ועוד] שאדם שנשברה לו כף יד ימינו ומחמת זה אינו יכול להשתמש בימינו בלבד אלא רק בשמאלו דינו כאדם שמאלי.

ומ"מ מסתבר דיש לזה איזה גדר כל שהוא, דאדם שיש לו יומיים גבס אין נראה להחשיבו כאיש איטר ליומיים מחמת זה, דאין זה אלא כאדם שמלוכלכת ידו הימנית ועכשיו משתמש בידו השמאלית, שאינו נהפך להיות איש איטר מחמת זה.

אבל יש לדון במקרה הפוך באדם ימני שבמשך זמן קבוע ארוך וממושך היה לו גבס ביד ימני עד שסיגל לעצמו כטבע גמור להשתמש ביד שמאל בלא קושי כלל, דמחד גיסא יש מקום לומר שנחשב שמאלי, כיון שמשתמש בשמאלו בפשיטות, ומאידך גיסא אם עדיין יכול להשתמש ביד ימינו ויחזור להשתמש בו כשיסירו ממנו הגבס, יש לדון בזה דשמא נחשב כשולט בשתי ידיו שדינו בד"כ כאדם ימני גרידא כמבואר בשו"ע (וכמו במשנ"ב סי' כז סקכ"ב באדם שחלה בידו הימנית ונתרגל ביד שמאלית וחזר לבוריו ביד הימנית ונעשה שולט בשתי ידיו שדינו ככל אדם).

ובשו"ת חלקת יעקב או"ח סי' ח נקט דאדם שיש לו גבס נחשב בזמן זה כשמאלי, אבל בהליכ"ש תפילה פ"ד אות יב ודבר הלכה סי' ג אות ב נקטו דרך בחולי שהרופאים אומרים שאין לו תקנה חשיב נשתנה טבעו מחמת זה, ומה שהביא שם בדבר הלכה משו"ת רע"א כת"י דבאופן שהרופאים אומרים שאין לו תקנה חשיב נשתנה טבעו, יש להעיר דבמשנ"ב מבואר דגם כשנתרפא דינו כשולט בב' ידיו מ"מ משמע שעד עכשיו היה דינו כאיטר, וקצת דוחק לומר דכ"ז בתנאי שעד שנתרפא חשבו שלא יתרפא, דא"כ דעדיפא מיניה יש לנקוט דברגע שנודע לו שיכול להתרפא ושולט בשמאלו ויודע שישלוט גם בימינו סגי בזה להחשיבו כשולט בב' ידיו, וגם גוף דברי הרע"א אולי יש ליישב דמעשה שהיה כך היה שהרופאים אמרו כן ולרווחא דמילתא נקט כן כיון דגם לפי הצד שא"צ מוס קבוע מ"מ צריך איזה גדר להחשיבו

כמי שכל שימוש עכשיו הוא בשמאל, ולזה סגי במה שהרופאים אמרו שאין לו רפואה לימינו, וה"ה אם אין לו רפואה לימינו במשך זמן רב, ויל"ע וע"ע במאיר עוז על המשנ"ב שם מה שהביא בשם הגרש"ו (וכנראה סמך על קצת משמעות באחרונים דשיעור האיטר במקרה של הרגיל עצמו הוא שנה וממילא צירף זה לניד"ד אע"ג דאיהו סובר שבהרגל מחמת שמים א"צ כמ"ש בשה"ל ח"י סי' ג מ"מ כאן שיש צד שאינו מחמת שמים דאינו קבוע נקט דיש להמתין שנה לחשוש לשי' הנ"ל, ויל"ע בדבריהם אם זו כוונתם, ועי' במשנה אחרונה על המשנ"ב שם מה שציין לדברי האחרונים הנ"ל ולדברי עוד אחרונים, ומה שהביא שם בשם הבית יצחק לא הבאתי כאן דאפשר שאינו מתיישב עם דברי המרדכי והמג"א והמשנ"ב בניד"ד).

והנה שורש הויכוח האם שייך שיהיה יד כהה לזמן או לא, ואם נשווה הדברים לסוגיות אחרות ודינים אחרים יש מקומות דמצינו שצריך ביטול קבוע, עי' בסוגי' דסוכה דף ד' וכמובן שכ"ז הוא רק זכר לדבר ואינו ראיה גמורה.

והנה נחזי אנן דהמשנ"ב למד דין זה של חלה יד ימינו שחשיב שמאלי (ע"פ הדגמ"ר כמבואר בשעה"צ ובה"ל) במכ"ש במי שסיגל עצמו השימוש ביד שמאל על פני הימין, והנה בנידון ההוא הרי לכאורה הוא דבר פשוט שאם אדם הגיע לידי הסתגלות בשמאל במצב שהימין היא כבר יד כהה דינו כשמאלי גם אם יודע שבהמשך ישנה חזרה את מנהגו להשתמש גם ביד הימני או רק ביד הימני, (דהרי שם אין שום טענה לטעון שהוא שולט בב' ידיו בכח ולא בפועל, דהרי שם מיירי שגם בכח וגם בפועל אינו שולט בב' ידיו), וא"כ מאחר שהמשנ"ב סובר דבנד"ד (כשחלה ביד ימינו) שמן השמים החלישוהו בידו הימנית הוא מכ"ש מהנידון ההוא, אע"פ שהיה מקום לטעון שהוא שולט ביד ימינו בכח ולא בפועל, א"כ לכאורה לא אכפת לן אף אם יודע שבהמשך יחזור לימינו כל עוד שכרגע יש כאן הסתגלות לשמאלו בלא אפשרות להשתמש בשמאלו ומצב מתמשך המביא להסחת דעת מימינו.

אבל אם הגבס אינו חולשה בפועל אלא מטעמי בריאות בלבד (רצוני לומר כגון שיש מצב ביד שאם כרגע ישתמש ביד זו עלול לבוא לידי נזק ליד אבל בפועל יכול להשתמש) לא שייך בזה ה"כל שכן" של המשנ"ב, ובפרט לפי מה שהתבאר בכוונת המשנ"ב בתשובה הסמוכה [ד"ה אדם ימני שנחתכה כף ידו הימנית האם נחשב שמאלי רק אחר שסיגל לעצמו השימוש ביד השמאלית או מיד], ואפי' לאותם שהבינו במשנ"ב שם שלא כמו שביארתי שם בדבריו [עי' בהרחבה שם] אלא דבעצם חיתוך כף יד הימנית כבר נעשה שמאלי, מ"מ יל"ע אם שמא בזה מודו דאין כוונת המשנ"ב אלא שיש לכה"פ איזה צד כחישותא בעצם היד המונע ממנו להשתמש ביד (ואע"ג דיש הרבה שימושים שיכול לעשות בלא כף יד עכ"פ כשהורגל בימינו ולא בשמאלו מ"מ המתבקש ממנו כרגע להתחיל להשתמש בשמאלו במצב כזה שהיד אינה שלמה לכל מלאכה) משא"כ כשהיד ראויה לכל מלאכה ויש רק סיבה גורמת שלא להשתמש בה ויל"ע.

ובד' מינים באדם שיש לו גבס על ימינו הוא קל יותר מכיון ששם אינו לעיכובא לפי הרבה פוסקים (עי' רמ"א סי' תרנו ס"ג, וכך היה נראה מן הסוגיות לפו"ר דהרי אין לימוד לזה כמו בתפילין ובקדשים וגם אל"כ למה יוצא באתרוג בשמאלו ולמה באתרוג יוצא ובלולב לא, ועוד דאל"כ כשמחזיק עוד דבר בידו לא יצא כיון שמסלק האתרוג לימינו או הלולב לשמאלו בד"כ, ובסוגיות לא משמע אלא רק דלקיחה ע"י דבר אחר לא שמה לקיחה) וגם לדעת המחבר שם אינו תלוי בימין ושמאל שלו, ובלאו הכי יוצא מחמת שהוא ימין ושמאל דעלמא, ועוד דמבואר שם דמי שאין לו יד אינו לעיכובא (עי' שם בס"ד בשו"ע שיטול בזרועו ובשע"ת על השו"ע שם סק"ו דאפי' בשיניו וגם להצד שאינו יכול ושמחמת זה לא יברך אינו משום דין יד אלא חסרון בהגדרת וצורת לקיחה עי"ש), ומ"מ לרווחא דמילתא יכול להגביה פעם אחת גם הלולב בשמאלו והאתרוג בימינו כדי לצאת חששות אחרות להפוסקים שהוא לעיכובא (עי' במשנ"ב שם) ושבאיטר אזלינן בתר דידיה.

